

Vilka var de? Adeln som samhällsbyggare

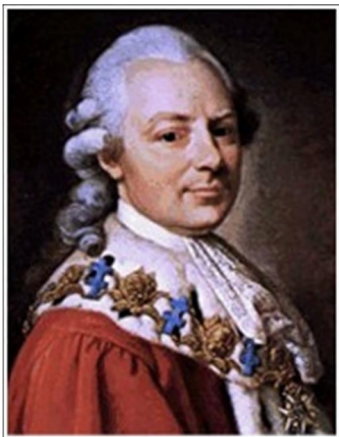
Riddarhuset 31.1. - 16.2.2014

Adelsståndet i Sverige kan anses ha uppkommit under kung Magnus Ladulås tid, år 1279. Det innebar till en början skattefrihet för dem som kämpat mot rikets fiender. Dessa frälsemän, friherrnar, erhöll under medeltiden stora rättigheter framförallt gällande ämbeten och markinnehav. Samtidigt blev adeln det mest inflytelserikaståndet under lantdagarna. Kung Gustaf II Adolf grundade Sveriges riddarhus och riddarhusordningen, där de högadliga släkterna hade det största inflytandet. För att minska deras betydelse adlade Karl XI och Karl XII ett stort antal nya släkter och sålunda uppkom i riket en ny slags ämbetsadel som var lojal mot kungen. Under frihetstiden ökade adelns betydelse för att åter avta i samband med Gustaf III:s reformer, enligt vilka personer också från icke adliga stånd kunde inneha höga ämbeten.

Under autonomin utökade kejsar-storfurstarna antalet adelssläkter, eftersom personer som innehade höga ämbeten ofta adlades. Som statsstånd behöll adeln sin ställning ända fram till lantdagsreformen år 1906. I och med Finlands självständighet bibehölls adelskapet, men nya adelsbrev beviljades inte längre.

Det finns i Finland ett stort antal släkter av inhemskt ursprung, t.ex. *Creutz* och *Carpelan*, samt släkter som kommer från Sverige och släkter av ryskt, tyskt och baltiskt ursprung. Representanter för dessa släkter har på många sätt medverkat till uppbyggandet av vårt samhälle under olika skeden av vårt lands historia.

Adelns betydelse för Finlands utveckling har varit stor, många centrala politiskt engagerade personer, konstnärer, arkitekter och övriga reformatorer av vårt samhälle har kommit från adliga släkter. Här kan bl.a. nämnas marskalken av Finland, friherre *Gustaf Mannerheim*, republikens president *P.E. Svinhufvud av Qvalstad*, fångvårdens reformator, friherrinnan *Matilda Wrede af Elimä*, det finska språkets förkämpe, friherre *Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen*. *Alexandra Gripenberg* och *Adelaide Ehrnrooth* var under slutet av 1800-talet centrala gestalter inom kvinnosaksrörelsen.

Gustaf Philip Creutz (1731 – 85)
skald och diplomat

Matilda Wrede (1864 – 1928)
befrämdare fångvården

Albert Edelfelt (1854 – 1905)
konstnär

RIDDARHUSETSUTSTÄLLNINGAR RITARIHUONEEN NÄYTTELYT

Många betydande konstnärer under målarkonstens guldålder kom från adliga kretsar, s.s. *Albert Edelfelt, Hjalmar Munsterhjelm, Ferdinand von Wright och Eero Järnefelt*. Av författare kan nämnas friherre *Bo Carpelan, Solveig von Schoultz* och musikforskaren *Erik Tawaststjerna*.

Också i industrisammanhang har representanter för adeln, t.ex. släkterna *Rosenlew* och *Hackman*, haft stort inflytande. Även yrken som t.ex. guldsmed, *Hjalmar Armfelt* hos Fabergé, förekommer. Av arkitekter kan nämnas *Karl August Wrede, Odert Sebastian Gripenberg* och *Gustaf Estlander*, vilkas arbeten kan beundras på olika håll i vårt land.

Utställningen på Riddarhuset **Vilka var de?** försöker belysa dessa personers liv och livsverk genom en mängd föremål, konstverk och arkivmaterial, som har lånats ut från gårdar, privata hem och samlingar. Här presenteras ett aldrig tidigare skådat, unikt material. Några kvällar arrangeras föredragstillfällen.

Utställningen arrangeras av Riddarhusets Utställningar/Adelsförbundets Understödsförening r.f. och intäkterna går oavkortade till välgörenhet.

Öppet: dagligen kl. 11 - 18

Gruppreserveringar och guidningar: Eva Ehrnrooth 0400-493 783
E-mail: tipi1946@hotmail.com

Inträde: Vuxna 10€, studerande och pensionärer 6€,
grupper (minst 10 pers.), guidning 50€.

Ytterligare information/Med vänliga hälsningar,

Birgitta af Forselles
040-8649366
birgitta.afforselles@kolumbus.fi

Alexandra Gripenberg (1857 – 1913)
banbrytare inom kvinnosaksrörelsen

Yrjö-Sakari Yrjö-Koskinen (1830 – 1903)
finska språkets förkämpe

Bo Carpelan (1926 – 2011)
författare